

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 161/2024 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- ylijohtaja Petri Lempinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- hallitusneuvos Anna Kankaanpää, opetus- ja kulttuuriministeriö
- opetusneuvos Anne Ekroth, opetus- ja kulttuuriministeriö
- neuvotteleva virkamies Ville Heinonen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- opetusneuvos Kari Korhonen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- arviointineuvos Jani Goman, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
- yksikön päällikkö, opetusneuvos Marko Aaltonen, Opetushallitus
- kehittämisspäällikkö Maarit Kallio-Savela, Suomen Kuntaliitto
- rehtori Antti Aavikko, Live-säätiö sr
- toimitusjohtaja Veli-Matti Lamppu, Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry
- asiantuntija Mikko Vieltojärvi, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- johtava erityisasiantuntija Eira Bani, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- asiantuntija Jussi-Pekka Rode, Sivistysala ry
- koulutus- ja työvoimapolitiittinen asiantuntija Kirsi Rasinaho, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- edunvalvonnan asiantuntija Onni Härkönen, Suomen Opiskelija-Allianssi — OSKU ry
- koulutuspolitiikan asiantuntija Mikko Kinnunen, Suomen Yrittäjät ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Ammatillisen koulutuksen järjestäjien TOP10-verkosto
- Saamelaisalueen koulutuskeskus (SAKK)
- Ammatillisen koulutuksen Areena -verkosto
- Kiinteistöalan Koulutussäätiö sr
- Ameo — Ammatillisten erityisoppilaitosten verkosto
- Elinkeinoelämän Oppilaitokset EOL ry

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

- Rakennusteollisuus RT ry
- Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto — SAKKI ry
- Suomen Isännöintiliitto ry
- Suomen Kansanopistoyhdistys ry
- Suomen Oppisopimusosaaajat ry
- Talotekniikkaliitto ry
- Vammaisfoorumi ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia. Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjauksiin, jotka koskevat ammatillisen koulutuksen rahoitusmallin ja toiminnanohjauksen uudistamista.

Esityksessä ehdotetaan, että toteutettaisiin kahdeksanvuotinen kokeilu ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksesta. Kokeiluun valittaisiin enintään 40 koulutuksen järjestäjää, joiden järjestämisluvut korvattaisiin määrääjäksi kokeiluluvulla. Kokeiluluvan saaneella ammatillisen koulutuksen järjestäjällä olisi pääsääntöisesti oikeus järjestää kaikkia ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteeseen kuuluvia tutkintoja. Lisäksi koulutusta voisi järjestää tarvittaessa myös työvoimakoulutuksena ja englannin kielellä. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitäisi neljän vuoden välein koulutuksen järjestäjien kanssa neuvottelut koulutuksen vaikuttavuutta ja laatua koskevista tavoitteista. Tavoitteet kirjattaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön ja koulutuksen järjestäjän väliin sopimukseen, ja tavoitteiden toteutumista seurattaisiin kokeilun aikana.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää uudistettaisiin siten, että jatkossa valtion talousarvioon sisältyvä ammatillisen koulutuksen määräraha koostuisi toteumiin perustuvasta laskennallisesta perusrahoituksesta ja harkinnanvaraisesta rahoituksesta. Rahoitusmallia yksinkertaistettaisiin ja sen ohjausvaikutusta parannettaisiin karsimalla painotus- ja korotustekijöitä ja niiden kertoimia, sekä keskittämällä jäljelle jäävät kustannusvaikutuksia tasaavat painotus- ja korotustekijät opiskelijavuosirahoitukseen.

Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot korvattaisiin oikeudella oppimisen tukeen, joka olisi matalan kynnyksen tukimuoto. Lisäksi opiskelijan oikeutta erityiseen tukeen uudistettaisiin vahvistamalla opiskelijan oikeutta erityisopetukseen.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan osin 1.1.2025 ja osin 1.1.2026 ja 1.8.2026. Laki ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta on tarkoitettu olemaan voimassa 31.12.2033 saakka.

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjauksiin ammatillisen koulutuksen rahoitusmallia ja toiminnanohjausta sekä opiskelijoiden oppimisen tukea koskevien lainsäädäntöjen uudistamisesta.

Toiminnanohjauksen uudistamiseksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta. Kokeilun tarkoituksena on selvittää, miten ammatillisen koulutuksen järjestämislupien laajentamisella ja neuvottelumenettelyyn perustuvalla toiminnanohjauksella voidaan vahvistaa ammatillisen koulutuksen laatua, vaikuttavuutta ja saavutettavuutta. Kokeilun on tarkoitus kestää kahdeksan vuotta siten, että se alkaa 1.1.2026 ja päättyy 31.12.2033.

Oppimisen tukea ehdotetaan uudistettavaksi muuttamalla ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia siten, että sillä nykyistä paremmin varmistetaan erilaista tukea ja ohjausta tarvitsevien opiskelijoiden tukitoimien toteutuminen koulutuksen aikana erilaisissa oppimisympäristöissä.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää esitetään uudistettavaksi siten, että jatkossa valtion talousarvioon sisältyvä ammatillisen koulutuksen määräraha muodostuu toteumiin perustuvasta laskennallisesta perusrahoituksesta sekä harkinnanvaraisesta rahoituksesta.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioin ja muutosesityksin.

Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilu

Hallituksen esityksessä ehdotetun ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeiluun on tarkoitus valita 40 koulutuksen järjestäjää. Ne ovat kokeilun ajan muista koulutuksen järjestäjistä poikkeavassa ohjausmenettelyssä. Esityksen mukaan kokeilussa mukana olevien järjestäjien järjestämislupamenettelyä ja siihen liittyvää normiohjausta kevennetään nykyisestä, ja kyseisille koulutuksen järjestäjille annetaan laaja tutkintojen järjestämisoikeus.

Kokeilulain nojalla myönnettävien kokeilulupien ulkopuolelle rajataan asetuksella niitä tutkintoja, joiden järjestäminen on vakiintuneesti ollut joidenkin erikoistuneiden koulutuksen järjestäjien vastuulla. Näitä ovat muun muassa musiikin ja liikunta-alan tutkinnot.

Kokeilussa mukana olevien koulutuksen järjestäjien antaman koulutuksen vaikuttavuus ja laatu turvataan opetus- ja kulttuuriministeriön ja koulutuksen järjestäjän yhdessä sopimilla tavoitteilla. Tavoitteet asetetaan neljän vuoden välein pidettävissä ministeriön ja koulutuksen järjestäjän välisissä neuvotteluissa ja ne kirjataan opetus- ja kulttuuriministeriön ja koulutuksen järjestäjän väliseen sopimukseen. Neuvotteluissa pyritään yhteensovittamaan kansallisia ja paikallisia tavoitteita siten, että koulutuksen järjestäjät arvioivat alueellisia tarpeita yhdessä keskeisten muiden

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

aluetoimijoiden kanssa ja tekevät esityksen strategisista tavoitteista. Opetus- ja kulttuuriministeriö tuo keskusteluun kansallisia tavoitteita. Tavoitteiden toteutumista seurataan kokeilun aikana.

Valiokunta pitää ehdotettua ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilua kannatettavana ja hallituksen esityksessä esitettyyn (s. 27) yhtyen painottaa, että kokeiluun tulee valita lähtökohdiltaan erilaisia koulutuksen järjestäjiä eri puolilta maata siten, että kokeilussa voidaan ottaa huomioon alakohtaisia ja alueellisia erityispiirteitä. Osallistujien valinta tulee toteuttaa siten, että kokeilussa on mukana molemmilla kansalliskielillä koulutusta antavia koulutuksen järjestäjiä. Tärkeä on huolehtia myös siitä, että kokeiluun mukaan otettavat järjestäjät muodostavat kokonaisuuden, jonka perusteella on mahdollista arvioida koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden kehittymistä sekä kansallisesta että alueellisesta näkökulmasta. Kokeilussa tulee kiinnittää huomiota myös opiskelijoiden oikeuksien sekä koulutuksen maan kattavan saatavuuden ja saavutettavuuden turvaamiseen ottaen huomioon, että ammatillisen koulutuksen keskeinen tehtävä on kouluttaa ja kasvattaa oppivelvollisuusikäisiä nuoria. (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*)

Valiokunnan näkemyksen mukaan on perusteltua, että kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien valintamenettelyssä käytetään riippumattoman tahon, Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen, tekemää pisteytysmallia. Kokeilun kesto on verrattain pitkä, joten senkin vuoksi kokeiluun osallistuvien valinta tulee valmistella ja toteuttaa erittäin huolellisesti ja avoimuutta noudattaen.

Asiantuntijalausunnoissa on tuotu esille huoli siitä, että kokeilun ulkopuolelle jäävien koulutuksen järjestäjien yhdenvertainen asema kokeiluun valittuihin verrattuna on jäänyt epäselväksi. Valiokunta painottaa, että vaikka järjestäjien yhdenvertaisen kohtelun perustana on kaikkia koulutuksen järjestäjiä — kokeiluun kuuluvia ja siihen kuulumattomia — koskeva sama toiminta- ja rahoituslainsäädäntö, on välttämätöntä huolehtia siitä, että myös kokeilun ulkopuolella olevien koulutuksen järjestäjien asema ja kehittämismahdollisuudet turvataan riittävin toimenpitein. (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*)

Valiokunta pitää myönteisenä, että toiminnanohjauksen uudistuksen erääksi tavoitteeksi on asetettu kaikkien ammatillisen koulutuksen järjestäjien välisen vuorovaikutuksen ja keskinäisen yhteistyön lisääminen ja syventäminen. Kokeilussa mukana olevien järjestäjien kanssa neljän vuoden välein käytävissä neuvotteluissa käydään läpi myös koulutuksen järjestäjän suunnitelmien mahdollisia vaikutuksia muuhun järjestäjäkenttään. Saadun selvityksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö tulee kokeilun aikana käymään kaikkien koulutuksen järjestäjien kanssa alueellisia ja/tai alakohtaisia keskusteluja. Valiokunnan näkemyksen mukaan kyseisten keskustelujen käyminen on hyvä keino ylläpitää vuorovaikutusta koulutuksen järjestäjiin ja saada ajantasaista tietoa kokeilun aikaisen koulutuksen järjestämisen edellytysten toteutumisesta myös kokeilun ulkopuolella olevien tahojen näkökulmasta.

Hallituksen esityksen mukaan kokeiluun osallistuvat koulutuksen järjestäjät voivat järjestää koulutusta vapaasti myös englannin kielellä. Valiokunta pitää tärkeänä, että englanninkielisessä koulutuksessa varmistetaan jokaiselle opiskelijalle myös riittävät suomen tai ruotsin kielen valmiudet.

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi toteuttaa kokeilusta laajan seurantatutkimuksen. Seuranta tulee saadun selvityksen mukaan koskemaan kokeilussa mukana olevia järjestäjiä, mutta siinä tarkastellaan myös kokeilun mahdollisia heijastusvaikutuksia kokeilun ulkopuolella oleviin järjestäjiin. Seurannassa tullaan kiinnittämään huomiota siihen, millaisia kokonaisvaikutuksia sillä on ammatilliseen koulutukseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että opetus- ja kulttuuriministeriö huolehtii siitä, että uudistuksen seuranta kattaa myös kokeiluun osoitetun rahoituksen kohdentumisen tarkastelun ja että kokeilun aikana tuotetaan tietoa myös siitä, miten kokeilu vaikuttaa muiden kuin kokeiluun osallistuvien koulutuksen järjestäjien toimintaan.

Saamaansa selvitykseen viitaten valiokunta kiinnittää huomiota kokeilussa mukana olevien koulutuksen järjestäjien mahdollisuuteen järjestää oppisopimuskoulutusta hankkimalla koulutusta toiselta koulutuksen järjestäjältä ja ehdottaa tätä koskevaa säännösmuutosta yksityiskohtaisista perusteluista ilmenevällä tavalla. Samoin valiokunta pitää tarpeellisena, että kokeilussa mukana olevan koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää koulutusta toiminta-alueensa tarpeisiin säädetään ehdotettua selkeämmin.

Oppimisen tuen ja erityisen tuen uudistus

Oppimisen tuki. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että opiskelijalla on oikeus oppimisen tukeen osana tutkintokoulutusta. Oppimisen tuki on opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta, jota opiskelija tarvitsee tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Ehdotettu oppimisen tuki on tarkoitettu toteuttaa matalan kynnyksen tukiopetuksena, tukena ja ohjauksena. Valiokunta pitää edellä todettuja muutosehdotuksia kannatettavina ja korostaa, että oppimisen tuen palveluja tulee olla opiskelijoiden saatavissa riittävästi, oikea-aikaisesti ja laadultaan sellaisina, että ne edistävät opiskelijoiden osaamista, osaamisen osoittamista näytöissä, valmistumista, työllistymistä ja jatko-opintoihin siirtymistä sekä hyvinvointia yleisemminkin.

Viitaten aikaisempaan lausuntoonsa (SiVL 4/2024 vp, s. 6–8) sekä sivistysvaliokunnan koulutuspoliittisesta selonteosta antamansa mietinnön kannanottoesitykseensä (SiVM 19/2021 vp, kannanoton kohta 6) valiokunta korostaa oppimisen tuen katkeamattoman jatkuvuuden turvaamista jokaiselle kyseistä tukea tarvitsevalle lapselle ja nuorelle. Asiantuntijalausunnossa on todettu, että erityisesti oppivelvollisuuden laajentumisen myötä opiskelijoiden moninaiset tuen tarpeet ovat oppilaitoksissa tulleet ilmi aikaisempaa vahvemmin. Valiokunnan näkemyksen mukaan oppimisen tuen uudistus hallituksen esityksessä esitetyllä tavalla mahdollistaa joustavan tavon tukitoimien järjestämiseen ammatillisen koulutuksen eri oppimisympäristöissä ja samalla varmistaa opiskelijoiden oikeuden saada yksilöllisten tarpeiden edellyttämää tukea. Valiokunta pitää tärkeänä, että edellä todettujen tavoitteiden toteutumista selvitetään huolellisesti. (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*)

Erityinen tuki. Valiokunta pitää opiskelijoiden erityisen tuen uudistamista koskevia säännösehdoituksia erittäin tarpeellisina. Erityistä tukea koskevien säännösmuutosten tavoitteena on muun muassa vahvistaa erityisopetusta tarvitsevien opiskelijoiden oikeutta saada erityisopettajan antama tukea.

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

Ehdotuksen mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien, sairauden tai vamman vuoksi säännöllistä ja pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi eikä oppimisen tuki olisi riittävää opiskelijan tuen tarpeiden kannalta. Ehdotuksen mukainen erityinen tuki on erityisopettajan antamaa erityisopetusta. Lisäksi se on erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta sekä opiskelijan tarvitsemia muita erityisiä opetus- ja opiskelijajärjestelyjä. Valiokunta painottaa, että erityisopettajien riittävydestä tulee tuottaa ajankohtaista tietoa säännöllisesti ja huolehtia siitä, että kelpoisia opettajia on saatavilla opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti. Valiokunta pitää myönteisenä, että erityisessä tuessa erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta voi erityisopettajan lisäksi antaa myös muu opetus- ja ohjaushenkilöstö.

Muu ammatillinen koulutus

Esityksessä ehdotetaan, että ammatillisesta koulutuksesta annetusta laista kumotaan säännös, joka koskee ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta, jonka tavoitteena ei ole tutkinnon tai sen osan suorittaminen (8 §:n 1 kohta). Ehdotetun muutoksen vaikutuksiin on kiinnitetty asiantuntijalausunnoissa huomiota esimerkiksi kiinteistöalan kannalta tuoden esille paitsi em. kumottavaksi ehdotetun säännöksen myös kyseistä koulutusta koskevan valtionrahoituksen säilyttämisen tarve.

Saatuun selvitykseen ja lakiesityksen voimaantulosäännökseen viitaten valiokunta toteaa, että täydentävä ja syventävä muu ammatillinen koulutus on tarkoitus säilyttää kolmen vuoden siirtymäajan osana valtionosuusrahoitusta. Siirtymäajan kuluessa tullaan selvittämään, miltä osin nykyisessä muussa ammatillisessa koulutuksessa on sellaista koulutusta, joka voidaan siirtää osaksi tutkintokoulutuksen valtionosuusrahoitusta. Kilpailuneutraliteettikysymysten vuoksi muun ammatillisen koulutuksen säilyttäminen ammatillisen koulutuksen lainsäädännössä ei ole mahdollista.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistus

Laskennallinen perusrahoitus ja harkinnanvarainen rahoitus. Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää siten, että jatkossa valtion talousarvioon sisältyvä ammatillisen koulutuksen määräraha koostuu toteumiin perustuvasta laskennallisesta perusrahoituksesta sekä harkinnanvaraisesta rahoituksesta. Esityksen mukaan toteumiin perustuvan laskennallisen perusrahoituksen rahoitusosuudet muodostuvat toteutuneista opiskelijavuosista, joiden osuus on 50 prosenttia, suoritetuista tutkinnon osista ja tutkinnoista, joiden osuus on 30 prosenttia, valmistuneiden työllistymisestä ja jatko-opiskelusta, joiden osuus on 18 prosenttia, sekä opiskelijapalautteesta ja työelämäpalautteesta, joiden osuus on yhteensä 2 prosenttia. Toteumatietoina on tarkoitus käyttää kahden varainhoitovuotta edeltävän heinäkuun 1. päivän ja kesäkuun 30. päivän välille sijoittuvan ajanjakson tietoja.

Rahoitusmallia koskevan ehdotuksen tavoitteena on yksinkertaistaa rahoitusmallia ja parantaa ohjausvaikutusta karsimalla painotus- ja korotustekijöitä ja niiden kertoimia sekä keskittämällä jäljelle jäävät kustannusvaikutuksia tasaavat painotus- ja korotustekijät opiskelijavuosirahoitukseen. Esityksen mukaan toteutuneita opiskelijavuosia painotetaan tutkintorakenteeseen kuulu-

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

vien eri tutkintojen, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestämisellä. Lisäksi opiskelijavuosia painotetaan opiskelijan lähtötasolla, joka on rahoitusjärjestelmässä uusi kerroin. Toteutuneita opiskelijavuosia korotetaan vaativan erityisen tuen ja majoituksen järjestämisen perusteella. Tutkintotyypikerroin, jolla alennetaan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen rahoitusta suhteessa perustutkintoihin, ehdotetaan säilytettäväksi nykyisellään.

Harkinnanvaraisella rahoituksella on esityksen mukaan tarkoitus rahoittaa jatkossa eduskunnan päättämät kohdennukset ja lisäykset, strategisen kehittämisen rahoitus, koulutuksen järjestämiskustannuksiin liittyvistä syistä ja muista välttämättömistä tarpeista aiheutuvat rahoituksen korotukset sekä edellisen varainhoitovuoden korjaukset ja oikaisut. Harkinnanvarainen rahoitus on osa yleiskatteellista valtionosuusrahoitusta.

Valiokunta puoltaa ammatillisen koulutuksen rahoituslainsäädännön muutosehdotusta ja uudistukselle asetettuja tavoitteita luoda rahoitusjärjestelmä, joka on nykyistä yksinkertaisempi ja selkeämpi sekä tukee toiminnan vaikuttavuutta ja tehokkuutta entistä paremmin. Valiokunnan asiantuntijalausunnoissa esityksen tavoitteita on kannatettu laajasti. Toisaalta esille on tuotu myös näkemyksiä, joiden mukaan uudistus heikentää koulutuksen järjestäjän saaman rahoituksen ennakoitavuutta, ja että uudistus ei välttämättä selkeytä rahoitusjärjestelmää. Rahoitusjärjestelmän yksittäisiin osiin on esitetty sekä niitä puoltavia että niiden muuttamista koskevia ehdotuksia. Huomiota on myös kiinnitetty siihen, että kokonaisarvion tekeminen uudistuksen vaikutuksista on kuitenkin hankalaa ottaen huomioon ammatilliseen koulutukseen kohdennetut 120 miljoonan euron säästötoimet. Valiokunta painottaa, että hallituksen tulee seurata ja arvioida ammatillisen koulutuksen uuden rahoitusmallin toimivuutta ja sille asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Kustannusryhmät. Ammatillisen koulutuksen rahoituksessa otetaan huomioon eri koulutusten väliset kustannuserot. Lisäksi rahoituksessa käytetään kertoimia, joilla ohjataan koulutuksen järjestäjien toimintaa muun muassa kohdistamaan koulutusta enemmän ensimmäistä tutkintoa suorittaville tai ennen koulutusta työttömänä olleille henkilöille. Kustannusten huomioimisessa käytettävät korotuskertoimet perustuvat Opetushallituksen keräämiin kustannustietoihin. Opetushallitus kerää kustannustiedot 33 seurantaryhmän tarkkuudella. Tutkintojen sijoittuminen seurantaryhmiin perustuu Tilastokeskuksen koulutuslaluokitukseen.

Seurantaryhmien ja niiden mukana tutkintojen sijoittuminen eri kustannusryhmiin sekä kustannusryhmien kertoimet määräytyvät yksinomaan kustannustietojen perusteella ilman mitään muita perusteita tai harkintaa. Tiukasti kustannuksiin perustuvalla kustannusryhmien ja niiden kertoimien määrittelyllä pyritään varmistamaan kaikkien koulutuksen järjestäjien ja koulutusalojen tasapuolinen kohtelu.

Valiokunta toteaa, että kustannuskertoimista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista (1244/2020, rahoitusasetus). Kustannuskertoimista ei siten säädetä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetulla lailla, jota nyt esitetään muutettavaksi. Saadun selvityksen mukaan rahoitusasetus valmistellaan lausunto-kierröksineen ennen asetuksen antamista keväällä 2025.

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

Laskentamalli. Asiantuntijalausunnoissa on kiinnitetty huomiota koulutuksen järjestäjien tarpeeseen saada rahoitusuudistuksen laskentamalli käyttöönsä mahdollisimman pian. Valiokunta saatuun selvitykseen viitaten toteaa, että yksittäisiä koulutuksen järjestäjiä koskevilla rahoitusmallinnuksilla saadut tulokset nyt käytössä olevilla tiedoilla eivät kuvaa tarkasti uudesta rahoitusjärjestelmästä aiheutuvia lopullisia muutoksia, vaikka ne antavatkin niistä yleisluonteisen kuvan. Luotettavampia arvioita rahoitusmallin muutoksista rahoitukseen on mahdollista saada, kun vuoden 2025 rahoituksen varsinainen suoritepäätös on tehty, päivitetty rahoitusperusteasetus kertoimineen on annettu ja kunkin koulutuksen järjestäjän järjestämislupaan on kirjattu rahoituksen perusteeksi hyväksyttävien toteutuneiden opiskelijavuosien enimmäismäärä niistä opiskelijavuosista, jotka eivät ole maksuttomuuden piirissä. Tätä koskevan valmistelutyön on tarkoitus käynnistyä keväällä 2025.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta

3 §. Kokeilulupa. Säännösehdotuksen mukaan kokeiluluvan saaneet koulutuksen järjestäjät voivat järjestää kaikkia tutkintorakenteen mukaisia tutkintoja sekä niin sanottua laajennettua oppisopimuskoulutusta. Laajennetun oppisopimuskoulutuksen järjestämistehtävässä koulutuksen järjestäjällä on oikeus järjestää hankintamenettelyllä vain sitä koulutusta ja niitä tutkintoja, jotka eivät sisälly kyseisen koulutuksen järjestäjän kokeilulupaan. Säännösehdotus voi aiheuttaa oppisopimuskoulutuksen osalta koulutuksen järjestäjille kohtuuttomia tilanteita esimerkiksi silloin, kun yksittäinen koulutukseen hakija tai pieni hakijoiden joukko tarvitsisi tutkintoa, jota koulutuksen järjestäjä ei tosiasiallisesti järjestä. Vaikka kokeilussa olevalla järjestäjällä olisi oikeus järjestää ko. tutkintoa itse, saattavat sen käynnistämiseen liittyvät kustannukset nousta niin suuriksi, että koulutusta ei ole mahdollista järjestää.

Edellä todettujen ongelmien ehkäisemiseksi valiokunta ehdottaa säännösehdotusta muutettavaksi siten, että se mahdollistaa oppisopimuskoulutuksen hankinnan toiselta ammatillisen koulutuksen järjestäjältä esimerkiksi tilapäisiin toiminta-alueen osaamistarpeisiin vastaamiseksi. Koulutuksen järjestäjä voi siten laajennettuna oppisopimuskoulutuksena tarjota myös sellaisia tutkintoja, joita se ei kustannus- tai muista syistä kykene itse käynnistämään. Edellä mainittu muutos edellyttää, että 2 momentin 2 kohdassa todetaan, että koulutuksen järjestäjällä on oikeus hankkia oppisopimuskoulutusta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 30 §:n mukaisesti ja siitä poistetaan viittaus mainitun lain 27 §:n 1 momenttiin.

6 §. Toiminta-alue. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttia muutetaan siten, että siitä ilmenee, että ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilussa mukana olevat koulutuksen järjestäjät veloitetaan järjestämään koulutusta sen ensisijaisella toiminta-alueellaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Tällä ennaltaehkäistään tilanteita, joissa kokeilussa oleva järjestäjä painottaisi voimakkaasti toimintaansa muualle kuin ensisijaiselle toiminta-alueelleen. Kokeilussa mukana oleva koulutuksen järjestäjä voisi, kuten kaikki koulutuksen järjestäjät nykyisinkin, järjestää koulutusta myös muualla kuin toiminta-alueellaan.

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 161/2024 vp sisältyvät 2.—4. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 161/2024 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hyväksyy kaksi lausumaa. (Valiokunnan lausumaehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

ammattillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on toteuttaa määräaikainen ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilu 1 päivästä tammikuuta 2026 31 päivään joulukuuta 2033. Kokeilun tarkoituksena on selvittää, miten ammatillisen koulutuksen järjestämislupien laajentamisella ja neuvottelumenettelyyn perustuvalla toiminnanohjauksella voidaan vahvistaa ammatillisen koulutuksen laatua, vaikuttavuutta ja saavutettavuutta.

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Kokeilussa mukana olevien koulutuksen järjestäjien toimintaan sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) sekä sen nojalla annetuissa asetuksissa ja määräyksissä säädetään ja määrätään.

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

Ellei tässä laissa toisin säädetä, kokeiluun ei kuitenkaan sovelleta, mitä säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:ssä järjestämisluvasta, 23 §:ssä määrättävistä tutkinnoista ja koulutuksesta, 24 §:ssä opetus- ja tutkintokielestä, 25 §:ssä toiminta-alueesta, 27 §:n 1—3 momenteissa järjestämisluvassa määrättävistä muista oikeuksista, velvollisuuksista, ehdoista ja tehtävistä, 28 §:ssä järjestämisluvan myöntämisedellytyksistä ja 29 §:ssä säädetään järjestämisluvan muuttamisesta ja peruuttamisesta.

3 §

Kokeilulupa

Tässä laissa tarkoitettuun kokeiluun osallistuminen edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää kokeilulupaa. Kokeilulupa korvaa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:n mukaisen tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvan kokeilun ajaksi. Kokeilulupa myönnetään koulutuksen järjestäjän hakemuksesta ja sen myöntämistä koskeva päätös on maksuton.

Kokeiluluvan saaneella ammatillisen koulutuksen järjestäjällä on oikeus järjestää:

1) ammatilliseen tutkintorakenteeseen kuuluvia ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja;

2) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 30 §:ssä tarkoitetun koulutuksen hankinnan kautta oppisopimuskoulutuksena kaikkia ammatilliseen tutkintorakenteeseen kuuluvia ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja mukaan lukien 5 §:ssä tarkoitetut tutkinnot; sekä

3) vankilaopetusta.

Koulutusta voidaan järjestää myös työvoimakoulutuksena. Koulutuksen järjestäjä ja työ- ja elinkeinohallinto sopivat työvoimakoulutuksen järjestämisestä.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettua työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta, mainitun lain 65 §:ssä tarkoitettua vaativaa erityistä tukea sekä urheilijoiden ammatillista koulutusta saavat järjestää ne kokeiluluvan saaneet koulutuksen järjestäjät, joilla tämän lain voimaan tullessa on ollut oikeus järjestää kyseistä koulutusta.

Liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 35 §:ssä tarkoitettuna perustason ammattipätevyyskoulutusta tai jatkokoulutusta antavana koulutuskeskuksena saavat toimia ne kokeiluluvan saaneet koulutuksen järjestäjät, joilla tämän lain voimaan tullessa on ollut oikeus järjestää kyseistä koulutusta.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 26 §:ssä tarkoitettu opiskelijavuosien enimmäismäärä on se, joka koulutuksen järjestäjälle on mainitun lain 22 §:ssä tarkoitettussa järjestämisluvassa määrätty tämän lain voimaan tullessa.

4 §

Opetus- ja tutkintokieli

Kokeiluluvan opetus- ja tutkintokielet ovat samat, jotka koulutuksen järjestäjälle on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:n mukaisessa järjestämisluvassa määrätty. Koulutuksen järjestäjän on annettava opetusta näillä kielillä. Sen lisäksi koulutuksen järjestäjän tutkintokieli voi olla englanti.

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

5 §

Kokeiluluvan rajaukset

Tutkinto tai osaamisala voidaan opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä rajata pois koulutuksen järjestäjän kokeiluluvasta, jos:

1) kyseisen tutkinnon tai sen osaamisalan järjestämiskustannukset poikkeavat merkittävästi tutkintojen tai osaamisalojen keskimääräisistä järjestämiskustannuksista;

2) kyseiseen tutkintoon tai osaamisalaan liittyvää osaamista säännellään lailla tai asetuksella taikka sitä koskee Suomea velvoittava kansainvälinen sopimus; tai

3) tutkinnon tai osaamisalan laaja järjestämisoikeus heikentää olennaisesti kyseistä koulutusta erikoistuneesti tämän lain voimaan tullessa tarjonneiden koulutuksen järjestäjien asemaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista tutkinnoista ja osaamisaloista.

6 §

Toiminta-alue

Kokeiluluvassa määrätään koulutuksen järjestäjän toiminta-alueesta, jonka osaamistarpeisiin koulutuksen järjestäjän toiminta ensisijaisesti vastaa. Koulutuksen järjestäjä vastaa ensisijaisesti toiminta-alueensa oppivelvollisten ja muiden opiskelijoiden kouluttamisesta. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus järjestää osaamistarpeen mukaisesti tutkintoja ja koulutusta kokeiluluvassa määrättyllä toiminta-alueella. Toiminta-alueen lisäksi tutkintoja ja koulutusta voi järjestää myös muualla Suomessa, ei kuitenkaan Ahvenanmaan maakunnassa.

Toiminta-alueeksi määrätään se alue, joka tämän lain voimaan tullessa on ollut koulutuksen järjestäjän järjestämisluvassa määrätty toiminta-alue. Koulutuksen järjestäjä voi 3 §:ssä tarkoitetussa hakemuksessaan esittää muutoksia toiminta-alueeseensa koulutustarpeeseen liittyvästä perustellusta syystä.

7 §

Kokeiluluvan hakija

Kokeilulupaa voi hakea koulutuksen järjestäjä, jolla tämän lain voimaan tullessa on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:ssä tarkoitettu tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupa.

8 §

Kokeiluluvan myöntämisedellytykset

Kokeilulupa voidaan myöntää hakijalle, jolla on kokeilun tarkoitus huomioiden

- 1) perustelut kokeiluun hakeutumiselle;
- 2) mahdollisuudet muuttaa ja uudistaa toimintaansa;
- 3) toiminnalliset edellytykset tutkintojen ja koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen;
- 4) riittävä yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa hakijan toiminta-alueella;

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

5) riittävät laadunhallintamenettelyt.

Lisäksi koulutuksen järjestäjällä on oltava taloudelliset edellytykset tutkintojen ja koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen.

9 §

Kokeiluun valittavat koulutuksen järjestäjät

Opetus- ja kulttuuriministeriö valitsee kokeiluun enintään 40 koulutuksen järjestäjää, jotka täyttävät 8 §:ssä säädetyt edellytykset. Valintaa varten opetus- ja kulttuuriministeriö jakaa Suomen koulutuksen järjestämisen ja väestöpohjan perusteella tarkoituksenmukaisiin alueisiin.

Alueelta kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien lukumäärän perusteena on kyseisen alueen koulutuksen järjestäjien opiskelijavuosimäärän suhteellinen osuus valtakunnallisesta opiskelijavuosien kokonaismäärästä. Valtakunnallisella opiskelijavuosien kokonaismäärällä tarkoitetaan vuodelle 2025 opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 10 §:n 1 momentissa tarkoitettua päätöksellä myönnettyjä tavoitteellisia opiskelijavuosia.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus pisteyttää hakijat. Pisteytyksen perusteena käytetään 8 §:ssä säädettyjä kokeiluluvan myöntämisedellytyksiä. Kokeiluun valitaan alueittain eniten pisteitä saaneet koulutuksen järjestäjät siten, että kokeiluun osallistuvia koulutuksen järjestäjiä valitessaan opetus- ja kulttuuriministeriö huolehtii siitä, että:

- 1) kokeiluun osallistujia on molemmilla kansalliskielillä;
- 2) kokeiluun osallistuvien kokonaisuus on valtakunnallisesti riittävä opiskelijavuosimäärältään;
- 3) kokeiluun osallistuvien kokonaisuus on riittävän monipuolinen tutkintotarjonnaltaan;
- 4) kokeiluun osallistuvien kokonaisuudessa on mukana sekä julkisoikeudellisia että yksityisoikeudellisia koulutuksen järjestäjiä.

10 §

Neuvottelumenettely

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja koulutuksen järjestäjä sopivat neljän vuoden mittaiseksi sopimuskaudeksi (*strategiakausi*) kerrallaan koulutuksen järjestäjän toiminnalle asetettavista tutkintojen, työllistymisen ja jatko-opintojen kannalta keskeisistä laadullisista ja määrällisistä tavoitteista sekä niiden toteutumisen seurannasta ja arvioinnista strategiakauden aikana. Lisäksi voidaan sopia koulutuksen järjestäjän muista kehittämistoimista ja -tehtävistä.

11 §

Harkinnanvaraisen rahoituksen osoittaminen strategiakauden tavoitteisiin

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi osoittaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 32 e §:ssä tarkoitettua harkinnanvaraisen rahoituksen strategisen kehittämisen rahoitusta sopimuksessa sovittujen tavoitteiden aiheuttamien kustannusten kattamiseksi. Harkinnanvarainen rahoitus myönnetään joko täysimääräisenä tai osittaisena aiheutuviin kustannuksiin nähden.

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

Jos sopimuksessa sovittujen toimien toteuttaminen ei aiheuta koulutuksen järjestäjälle sopimuksessa ennakoituja kustannuksia, tai kustannukset ovat ennakoituja vähäisemmät, opetus- ja kulttuuriministeriö voi vähentää tarkoitukseen osoitetun harkinnanvaraisen rahoituksen määrää strategiakauden aikana.

12 §

Kokeiluluvan muuttaminen ja peruuttaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi koulutuksen järjestäjän hakemuksesta muuttaa kokeilulupaa strategiakausien vaihtuessa. Kokeiluluvan muuttaminen edellyttää, että tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen on tarpeellista ottaen huomioon valtakunnalliset ja alueelliset osaamistarpeet sekä tutkintojen ja koulutuksen tarjonta. Kokeiluluvan muuttaminen edellyttää lisäksi, että koulutuksen järjestäjällä on hakemansa tehtävän toteuttamiseksi tarvittava osaaminen ja riittävä yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa sekä taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset haetun tehtävän mukaisten tutkintojen ja koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Kokeilulupaa voidaan hakemuksesta muuttaa myös kesken strategiakauden koulutuksen järjestäjän toiminnan uudelleenjärjestelyn tai koulutuksen järjestäjän oikeushenkilöä koskevan muutoksen vuoksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi ilman hakemusta muuttaa koulutuksen järjestäjän kokeilulupaa kesken strategiakauden, jos:

- 1) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 26 §:ssä tarkoitettujen opiskelijavuosien enimmäismäärää on tarpeen muuttaa;
- 2) tutkintoja tai koulutusta järjestetään olennaisesti vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä taikka ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä;
- 3) tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvät muut erityiset syyt kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut syyt sitä edellyttävät.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa kokeiluluvan, jos:

- 1) koulutuksen järjestäjä ei enää järjestä tutkintoja tai koulutusta;
- 2) tutkintoja tai koulutusta järjestetään olennaisesti vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä taikka ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä;
- 3) koulutuksen järjestäjä hakee kokeiluluvan peruuttamista ensimmäisen strategiakauden päättyessä;
- 4) opetus- ja kulttuuriministeriö ja koulutuksen järjestäjä eivät pääse 10 §:ssä tarkoitettuun sopimukseen ja koulutuksen järjestäjä suuntaa koulutusta olennaisesti vastoin koulutustarvetta.

Jos kokeilulupa perutaan, jatkaa koulutuksen järjestäjä toimintaansa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:n nojalla myönnetyn järjestämislupansa mukaisesti.

13 §

Kokeilun seuranta ja arviointi

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus toteuttaa seuranta- ja vaikuttavuustutkimuksen, jolla seurataan ja arvioidaan toiminnanohjauksen kokeilun tarkoituksen toteutumista, neuvottelume-

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

nettelyn toteutumista ja kokeilun vaikuttavuutta. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi lisäksi toteuttaa kilpailutuksen erillisen tutkimushankkeen käynnistämiseksi.

Kokeilussa mukana olevien koulutuksen järjestäjien on pyydettäessä toimitettava tutkimuksen ja seurannan edellyttämät välttämättömät tiedot maksutta ja salassapitosäännösten estämättä Kansalliselle koulutuksen arviointikeskukselle ja opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämälle tutkimusyhteisölle.

14 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

15 §

Voimassaolo ja siirtymäsäännös

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2033. Muualla lainsäädännössä olevalla viittauksella ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:n mukaiseen järjestämislupaan tarkoitetaan tämän lain voimassa ollessa myös tämän lain nojalla myönnettyjä kokeilulupia.

2.

Laki

ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

kumotaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 3 §:n 1 kohta, 9 §, 37 §:n 3 momentti ja 44 §:n 4 momentti, sekä

muutetaan 8 § ja 19 §, 23 §:n 1 ja 2 momentti, 26 §, 27 §:n 1–3 momentti, 48 §:n 1 momentti, 63 ja 64 §, 77 §:n 1 momentti, 100 §:n 2 momentti, 104 §:n 4 momentti, 105 §, 123 §:n 1 momentti sekä 124 §:n 3 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 23 §:n 1 momentti ja 27 §:n 2 momentti laissa 1218/2020, 23 §:n 2 momentti ja 77 §:n 1 momentti laissa 1048/2020, 105 § osaksi laissa 1218/2020 sekä 124 §:n 3 momentti laissa 398/2023, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

8 §

Ammatilliseen tehtävään valmistava koulutus

Sen lisäksi, mitä 6 ja 7 §:ssä säädetään, ammatillisena koulutuksena voidaan järjestää sellaista ammatilliseen tehtävään valmistavaa koulutusta, joka valmistaa ansio- ja liikennealentäjän tehtäviin, ammattilentäjän tehtäviin helikopteritoiminnassa sekä lennonjohtajan tehtäviin.

19 §

Oikeus osallistua ylioppilastutkintoon

Tutkintokoulutuksen opiskelijan ja ammatillisen tutkinnon suorittaneen oikeudesta ylioppilastutkinnon suorittamiseen säädetään ylioppilastutkinnosta annetun lain (502/2019) 5 §:ssä.

23 §

Järjestämisluvassa määrättävät tutkinnot ja koulutus

Järjestämisluvassa määrätään tutkinnot, joita koulutuksen järjestäjällä on oikeus myöntää ja joihin se voi järjestää tutkintokoulutusta. Järjestämisluvassa voidaan lisäksi määrätä, ettei oikeus myöntää tutkintoja ja järjestää tutkintokoulutusta koske 6 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan nojalla opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädettyä tiettyyn tutkintoon sisältyvää yhtä tai useampaa osaamisalaa. Järjestämisluvassa määrätään lisäksi oikeudesta järjestää työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta.

Järjestämisluvassa voidaan määrätä oikeudesta järjestää 8 §:ssä tarkoitettua ammatilliseen tehtävään valmistavaa koulutusta tai oikeudesta toimia liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 35 §:ssä tarkoitettuna perustason ammattipätevyyskoulutusta tai jatkokoulutusta antavana koulutuskeskuksena.

26 §

Opiskelijavuodet

Järjestämisluvassa määrätään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 b §:ssä tarkoitettujen rahoituksen perusteena käytettävien opiskelijavuosien enimmäismäärästä. Enimmäismäärä koskee niiden opiskelijoiden opiskelijavuosia, jotka eivät ole oppivelvollisuuslain (1214/2020) 16 §:n nojalla oikeutettuja maksuttomaan koulutukseen. Järjestämisluvassa voidaan osaamistarpeeseen tai koulutuksen järjestämiseen liittyvästä erityisestä syystä määrätä myös tiettyä tutkintoa tai koulutusta koskevista opiskelijavuosien määristä.

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

27 §

Järjestämisluvassa määrättävät muut oikeudet, velvollisuudet, ehdot ja tehtävät

Järjestämisluvassa voidaan määrätä oikeudesta järjestää 30 §:ssä tarkoitetun koulutuksen hankinnan kautta oppisopimuskoulutuksena kaikkia niitä 6 §:ssä tarkoitettuun tutkintorakenteeseen kuuluvia tutkintoja, joita koulutuksen järjestäjällä ei ole järjestämisluvassaan.

Järjestämisluvassa voidaan määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää 23 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tutkintoja, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (1215/2020) tarkoitettua koulutusta 65 §:ssä tarkoitettuun vaatimaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille. Järjestämisluvassa voidaan lisäksi määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

Järjestämisluvassa määrätään koulutuksen järjestäjän oikeudesta järjestää urheilijoiden ammatillista koulutusta, sisäoppilaitosmuotoista koulutusta ja vankilaopetusta.

48 §

Osaamisen hankkimisen suunnittelu

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on suunnitella tutkinnon tai koulutuksen perusteissa edellytetyn ammattitaidon tai osaamisen hankkiminen, jos opiskelijalla ei ole osaamisen osoittamiseksi tarvittavaa aiemmin hankittua osaamista. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tehtävänä on suunnitella opiskelijan tarvitsemat ohjaus- ja tukitoimet, seurata opiskelijan osaamisen kehittymistä sekä tarvittaessa suunnitella 63 §:ssä tarkoitettu oppimisen tuki, 64 §:ssä tarkoitettu erityinen tuki ja osaamisen arvioinnin mukauttaminen sekä 66 §:ssä tarkoitettu ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeaminen.

63 §

Oikeus oppimisen tukeen

Opiskelijalla on oikeus oppimisen tukeen, jota hän tarvitsee tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Oppimisen tuki järjestetään osana tutkintokoulutusta. Oppimisen tuki on opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta.

64 §

Oikeus erityiseen tukeen

Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi säännöllistä tai pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttami-

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

seksi eikä 63 §:ssä tarkoitettu oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarpeiden kannalta. Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen myös työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa.

Erityinen tuki on erityisopettajan antamaa erityisopetusta. Lisäksi erityinen tuki on erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta sekä opiskelijan tarvitsemia muita erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä.

Erityisen tuen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa tuen avulla tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisen ammattitaidon ja osaamisen. Erityistä tukea saavan opiskelijan osalta ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaista osaamisen arviointia voidaan mukauttaa laatimalla opiskelijalle yksilöllinen osaamisen arviointi. Osaamisen arviointia voidaan mukauttaa vain siinä määrin, kuin se on opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä.

Erityisopetuksen tavoitteena on lisäksi edistää opiskelijan opintoja ja hyvinvointia yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon, kuntoutuspalveluiden ja muiden sidosryhmien kanssa.

77 §

Työntekijöitä ja viranhaltijoita koskevan lainsäädännön soveltaminen

Oppisopimukseen sovelletaan työsuhteessa tai virkasuhteessa sovellettavaa lainsäädäntöä. Jollei tässä laissa toisin säädetä, työsopimukseen perustuvaan oppisopimukseen ei kuitenkaan sovelleta työsopimuslain 1 luvun 3 ja 8 §:ää, 2 luvun 4 ja 5 §:ää, 4 luvun 4 ja 5 §:ää, 6 luvun 1, 1 a, 2—4, 4 a, 5 ja 6 §:ää, 7 luvun 1—5 ja 7—11 §:ää ja 9 lukua sekä 13 luvun 3 ja 4 §:ää.

100 §

Oikeus maksuttomaan ruokailuun

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta oppisopimuskoulutuksessa eikä työvoimakoulutuksessa olevaan opiskelijaan.

104 §

Asuntolapaikan myöntäminen ja oikeus asuntolapaikkaan

Mitä 103 §:n 2 momentissa ja tämän pykälän 1 momentissa säädetään, ei sovelleta työvoimakoulutuksessa olevaan opiskelijaan.

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

105 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Tässä laissa tarkoitettu ammatillinen tutkintokoulutus sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus ovat opiskelijalle maksuttomia. Lisäksi opiskelijaksi ottamisessa käytettävät pääsy- ja soveltuvuuskokeet ovat hakijalle maksuttomia. Niistä oppimateriaaleista ja tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle, voidaan kuitenkin periä maksu. Maksuja oppimateriaaleista ja tarvikkeista ei kuitenkaan voida periä työvoimakoulutuksessa eikä oppivelvollisuuslain 16 §:n nojalla maksuttomaan koulutukseen oikeutetulta opiskelijalta.

Ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutuksessa sekä 8 §:ssä tarkoitettussa ammatilliseen tehtävään valmistavassa koulutuksessa koulutuksen järjestäjä voi periä opiskelijalta kohtuullisen opiskelumaksun, jolla osittain katetaan koulutuksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

Henkilöltä voidaan periä maksu hyväksytyin arvosanan korottamisesta, jos hän haluaa korottaa 57 §:ssä tarkoitettuun tutkinnon suorittamisesta annettuun todistukseen tai 58 §:ssä tarkoitettuun valmentavan koulutuksen suorittamisesta annettuun todistuksen merkittyä arvosanaa.

Koulutuksen järjestäjällä on harkintansa mukaan mahdollisuus jättää 2 ja 3 momentissa tarkoitettu maksu perimättä tai alentaa sitä opiskelijan vähävaraisuuden perusteella.

Jos tässä pykälässä tarkoitettua opiskelijalta perittävää maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan vuotuista viivästyskorkoa periä eräpäivästä lukien noudattaen, mitä korkolaissa (633/1982) säädetään. Maksu on suoraan ulosottokelpoinen. Sen perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään tässä pykälässä tarkoitettujen maksujen perusteista.

123 §

Tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja koulutuksesta tiedottaminen

Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja annettavasta koulutuksesta ja koulutukseen hakeutumisesta on tietoa yleisesti saatavilla.

124 §

Koulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoite

Työvoimakoulutuksen tarjontaa suunniteltaessa koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä työvoimaviranomaisten kanssa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 8 §, 23 §:n 1 ja 2 momentti, 26 §, 27 §:n 1—3 momentti, 100 §:n 2 momentti, 104 §:n 4 momentti, 105 § ja 123 §:n 1 momentti sekä 3 §:n 1 kohdan, 9 §:n, 37 §:n 3 momentin ja 44 §:n 4 momentin kumoaminen tulevat kuitenkin voi-

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

maan vasta 1 päivänä tammikuuta 2026. Sen 48 §:n 1 momentti, 63 ja 64 § tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä elokuuta 2026.

Jos koulutuksen järjestäjällä on oikeus järjestää 8 §:n 1 kohdassa tarkoitettua ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta, päättyy oikeus järjestää mainittua koulutusta 31 päivänä joulukuuta 2028. Koulutuksen järjestäjällä on oikeus kerätä kohtuullisia opiskelijamaksuja mainitusta koulutuksesta 31 päivään joulukuuta 2028.

Opetus- ja kulttuuriministeriö muuttaa hakemusta ja maksutta koulutuksen järjestäjien järjestämisluvat siten, että ne ovat tämän lain mukaisia 1 päivästä tammikuuta 2026.

3.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 10 §:n 3 momentti sekä 32 f—32 h §,

sellaisina kuin ne ovat, 10 §:n 3 momentti laissa 548/2018, 32 f § laissa 532/2017, 32 g § laissa 1050/2020 sekä 32 h § laeissa 532/2017 ja 548/2018,

muutetaan 9 §:n 1 momentti, 10 §:n 1 momentti, 32 a ja 32 c—32 e §, 32 j §:n 1 ja 2 momentti, 49 §:n 2 momentti, 51 § ja 57 §:n 2 momentin 2 kohta,

sellaisina kuin ne ovat, 9 §:n 1 momentti laissa 1114/2021, 10 §:n 1 momentti ja 32 e § laissa 548/2018, 32 a § laeissa 532/2017, 548/2018 ja 1050/2020, 32 c §, 32 j §:n 1 ja 2 momentti sekä 57 §:n 2 momentin 2 kohta laissa 532/2017, 32 d § laeissa 532/2017, 1220/2020 ja 1114/2021, 49 §:n 2 momentti laissa 1050/2020 sekä 51 § laissa 1126/2022, sekä

lisätään lakiin uusi 32 k § seuraavasti:

9 §

Ammatillisen koulutuksen määräraha

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää ammatillisen koulutuksen järjestäjille rahoitusta ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa ja oppivelvollisuuslaissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi valtion talousarvioon otettavan määrärahan ja 9 a §:n 1 momentissa säädetyn kuntien rahoitusosuuden rajoissa (*ammattillisen koulutuksen määräraha*). Rahoituksena myönnetään laskennallista perusrahoitusta sekä harkinnanvaraista rahoitusta.

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

10 §

Ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnettävä rahoitus ja kunnan valtionosuus

Ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnetään ennen varainhoitovuoden alkua tehtävällä päätöksellä laskennallista perusrahoitusta 32 a §:n mukaisesta kunkin rahoitusosuuden euromäärästä se osuus, joka vastaa koulutuksen järjestäjän suoritteiden suhteellista osuutta kaikkien koulutuksen järjestäjien suoritteista. Lisäksi voidaan myöntää harkinnanvaraista rahoitusta. Harkinnanvaraista rahoitusta voidaan erityisestä syystä myöntää myös varainhoitovuoden aikana.

3 a luku

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen määräytymisperusteet

32 a §

Laskennallinen perusrahoitus

Laskennallisen perusrahoituksen kokonaismäärä saadaan, kun ammatillisen koulutuksen määräraha vähennetään 32 h §:ssä tarkoitettu harkinnanvaraisen rahoituksen euromäärä.

Laskennallisen perusrahoituksen määräytymisperusteet ja niiden osuudet laskennallisesta perusrahoituksesta ovat seuraavat:

- 1) toteutuneet opiskelijavuodet, 50 prosenttia;
- 2) suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteet ja tutkintojen lukumäärä, 30 prosenttia;
- 3) tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden jatko-opiskelu korkeakoulussa ja työllistyminen, 18 prosenttia;
- 4) opiskelijapalaute, 1 prosentti;
- 5) työelämäpalaute, 1 prosentti.

Opetushallitus vastaa opiskelija- ja työelämäpalautteen keräämisestä.

Perusrahoituksen määräytymisestä, painotuksesta ja laskennasta sekä opiskelija- ja työelämäpalautteen keräämisestä ja painotuksesta annetaan tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 c §

Toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella myönnettävä perusrahoitus

Toteutuneita opiskelijavuosia painotetaan seuraavilla perusteilla:

- 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen ja työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestäminen;
- 2) tutkintotyyppi;
- 3) opiskelijan lähtötaso.

Toteutuneita opiskelijavuosia korotetaan lisäksi seuraavilla perusteilla:

- 1) vaativan erityisen tuen järjestäminen;

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

2) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:n mukaisen majoituksen järjestäminen.

Rahoituksen perusteena käytettävien toteutuneiden opiskelijavuosien määrä ei voi ylittää ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 26 §:ssä tarkoitettua opiskelijavuosien enimmäismäärää niiden opiskelijoiden osalta, jotka eivät ole oppivelvollisuuslain 16 §:n nojalla oikeutettuja maksettomaan koulutukseen.

Opiskelijavuosi luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:ssä tarkoitetun henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman tai joka vastaa koulutuksen järjestämisestä mainitun lain 8 §:ssä tarkoitetussa ammatilliseen tehtävään valmistavassa koulutuksessa.

Toteutuneiden opiskelijavuosien painotuksen laskennasta sekä 1 ja 2 momentissa säädettyjen perusteiden kertoimista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 d §

Suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella myönnettävä perusrahoitus

Tutkintoja painotetaan kertoimella, joka perustuu tutkinnon suorittajan perusasteen jälkeiseen koulutukseen. Perusrahoituksessa otetaan huomioon enintään 120 osaamispistettä kyseisen ajanjakson rahoituksen perusteena olevaa opiskelijavuotta kohti.

Tutkinnon osan osaamispisteet luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:ssä tarkoitetun henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman. Tutkinto luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on antanut ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 57 §:ssä tarkoitetun tutkintotodistuksen. Jos tutkinto on järjestetty ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitetun oppisopimuskoulutuksen perusteella, tutkinto luetaan kuitenkin sen järjestäjän suoritteeksi, joka on toiminut oppisopimuskoulutuksen hankkijana.

Tutkinnon osien osaamispisteitä ei oteta huomioon perusrahoituksessa, jos ne on tunnustettu aiemmin hankitun osaamisen perusteella siten, että opiskelija ei ole osoittanut osaamistaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:ssä tarkoitetulla tavalla näytössä tai muulla tavoin. Tutkinnon osien osaamispisteet otetaan kuitenkin huomioon perusrahoituksessa, jos tutkinnon osan osaamisen arviointi on suoritettu mainitun lain 30 §:n nojalla hankitun koulutuksen yhteydessä.

Suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella myönnettävän perusrahoituksen laskentaperusteista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 e §

Harkinnanvarainen rahoitus

Harkinnanvaraisena rahoituksena voidaan myöntää:

- 1) eduskunnan päättämät kohdennukset ja lisäykset;
- 2) strategisen kehittämisen rahoitus;
- 3) koulutuksen järjestämiskustannuksiin liittyvistä syistä ja muista välttämättömistä tarpeista aiheutuvat rahoituksen korotukset;
- 4) edellisen varainhoitovuoden korjaukset ja oikaisut.

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

Strategisen kehittämisen rahoituksen osuuden enimmäismäärä ammatillisen koulutuksen määrärahasta päätetään vuosittain valtion talousarviossa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää harkinnanvaraisesta rahoituksesta hakemuksesta tai omasta aloitteestaan.

Harkinnanvaraisen rahoituksen myöntämisperusteista voidaan säätää opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 j §

Uuden koulutuksen järjestäjän suoritteiden määrittely

Jos uusi järjestämislupa on myönnetty koulutuksen järjestäjien yhdistymisen, jakautumisen tai muun vastaavan toiminnan uudelleenjärjestelyn taikka koulutuksen järjestäjän oikeushenkilöä koskevan muutoksen vuoksi, koulutuksen järjestäjän laskennallinen perusrahoitus määräytyy uudelleenjärjestelyn kohteena olleiden koulutuksen järjestäjien toteutuneiden suoritemäärien perusteella.

Muulle kuin 1 momentissa tarkoitettulle uudelle koulutuksen järjestäjälle myönnetään rahoitusta harkinnanvaraisena rahoituksena siihen asti, kunnes laskennallisen perusrahoituksen perusteena olevia toteutuneita suoritemääriä voidaan käyttää.

32 k §

Ammatillisen koulutuksen suoritteisiin perustuva rahoitus vuosina 2026—2028

Vuodesta 2025 vuoteen 2026 koulutuksen järjestäjän suoritteisiin perustuva laskennallinen rahoitus voi laskea enintään viisi prosenttia suhteutettuna kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoituksen muutokseen ja nousta enintään kymmenen prosenttia suhteutettuna kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoituksen muutokseen. Vuodesta 2026 vuoteen 2027 koulutuksen järjestäjän suoritteisiin perustuva laskennallinen rahoitus voi laskea enintään seitsemän prosenttia suhteutettuna kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoituksen muutokseen ja nousta enintään kymmenen prosenttia suhteutettuna kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoituksen muutokseen. Vuodesta 2027 vuoteen 2028 koulutuksen järjestäjän suoritteisiin perustuva laskennallinen rahoitus voi laskea enintään kymmenen prosenttia suhteutettuna kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoituksen muutokseen ja nousta enintään kymmenen prosenttia suhteutettuna kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoituksen muutokseen.

Vuoden 2025 suoritteisiin perustuvalla laskennallisella rahoituksella tarkoitetaan tavoitteellisten opiskelijavuosien, tutkinnon osien osaamispisteiden ja koko tutkintojen, tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opiskelun sekä opiskelija- ja työelämäpalautteen perusteella saatua rahoitusta. Vuosien 2026–2028 suoritteisiin perustuvalla laskennallisella rahoituksella tarkoitetaan laskennallisen perusrahoituksen toteutuneiden opiskelijavuosien, tutkinnon osien osaamispisteiden ja koko tutkintojen, tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opiskelun sekä opiskelija- ja työelämäpalautteen perusteella saatua rahoitusta.

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

49 §

Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa ammatillisen koulutuksen seuraavan varainhoitovuoden 32 a §:n 2 momentin perusteella määräytyvän laskennallisen perusrahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrän sekä 32 i §:n 1 momentissa tarkoitettujen arvonlisäverokorvausten euromäärän koulutuksen järjestäjien 58 §:n nojalla toimittamien tietojen perusteella. Ne suoritteet, joita ei ole ilmoitettu säädetyssä määräajassa, voidaan jättää rahoituksen perusteena huomioon ottamatta.

51 §

Rahoituksen maksaminen käyttökustannuksiin

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus maksaa 50 §:ssä tarkoitetun rahoituksen käyttökustannuksiin ja 32 i §:n 1 momentissa tarkoitetun arvonlisäverokorvauksen kunnalle tai muulle 1 ja 2 §:ssä mainitun lain mukaisen toiminnan järjestäjälle. Valtionosuuksien, korvausten ja muun rahoituksen maksamisesta säädetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 46 §:ssä. Valtionavustus maksetaan koulutuksen järjestäjälle kalenterivuoden loppuun mennessä. Tämän lain 32 i §:n 2 momentissa tarkoitettu arvonlisäverokorvaus maksetaan varainhoitovuoden loppuun mennessä.

57 §

Valtionapuviranomainen

Opetushallitus on valtionapuviranomainen:

2) ammatillisen koulutuksen kehittämistä, kokeilua ja toiminnan käynnistämistä sekä toimintaan liittyviä tarpeellisia erityistehtäviä koskevissa asioissa, ellei opetus- ja kulttuuriministeriö toisin päättä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelle 2026 myönnettävässä rahoituksessa.

4.

Laki

valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 9 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohta, 2 momentin 2 ja 9 kohta ja 4 momentin 1a kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 568/2019, seuraavasti:

9 §

Ammatillista koulutusta koskevat tiedot

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän on tallennettava tietovarantoon seuraavat tiedot ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisessa koulutuksessa olevista opiskelijoistaan:

1) suoritettava tutkinto, tutkinnon osa tai osat taikka koulutus, mukaan lukien ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu ammatilliseen tehtävään valmistava koulutus;

4) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 b §:ssä tarkoitettujen opiskelijavuosien laskennassa tarvittavat tiedot sekä mainitussa laissa tarkoitetun laskennallisen perusrahoituksen painotusperusteena käytettävät tiedot;

5) tutkintokoulutuksen opiskelijan yhteystiedot, joita tarvitaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 a §:ssä tarkoitetun opiskelijapalautteen keräämisessä.

Lisäksi koulutuksen järjestäjän on tallennettava tietovarantoon seuraavat tiedot opiskelijoidensa henkilökohtaisista osaamisen kehittämissuunnitelmista:

2) suoritettava tutkinto tai valmentava koulutus taikka ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu ammatilliseen tehtävään valmistava koulutus, noudatettavat tutkinnon tai koulutuksen perusteet, mahdollinen suoritettava osaamisala sekä suoritettavat tutkinnon tai koulutuksen osat;

9) opiskelijalle tarvittaessa järjestettävät ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 63 §:ssä tarkoitettu oppimisen tuki;

Jos opiskelijan osaamisen hankkiminen järjestetään työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä oppisopimuskoulutuksena tai koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena, tallennetaan lisäksi:

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

1 a) opiskelijan vastuullisen työpaikkaohjaajan tarpeelliset yhteystiedot, joita tarvitaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 a §:ssä tarkoitetun työelämäpalautteen keräämisessä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ammatillisen koulutuksen kokeilun etene- mistä ja arvioi kokeilulain puolivälissä uudistuksen vaikutuksia ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkostoon ja järjestäjien toimintaedellytyksiin sekä opiskelupaikkojen saata- vuuteen alueellisten tarpeiden ja huoltovarmuuden näkökulmasta.*
2. *Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö tekee selvityksen oppimisen tuen toteutumisesta ammatillisessa koulutuksessa kolme vuotta muutosten voimaantulon jäl- keen.*

Helsingissä 10.12.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Ari Koponen ps
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd (osittain)
jäsen Pia Hiltunen sd
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Laura Huhtasaari ps (osittain)
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Mia Laiho kok (osittain)
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Nasima Razmyar sd (osittain)
jäsen Sara Seppänen ps
jäsen Markku Siponen kesk
jäsen Jaana Strandman ps
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Oskari Valtola kok

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp Vastalause

Vastalause

Perustelut

Hallitus on leikkaamassa 120 miljoonaa euroa ammatillisesta koulutuksesta. Ammatilliset osaajat ovat maamme osaamisen kivijalka, joita tarvitaan suuresti niin suomalaisen vientiteollisuuden tarpeisiin, palvelualoille ja sosiaali- ja terveysalan töihin.

Tuon leikkauksen lisäksi Orpon hallitus on lopettanut aikuiskoulutuen ja leikannut koulumatkasta ja vaikeuttanut näin aikuisten kouluttautumista ja alanvaihtoa.

Leikkaukset heikentävät kohtuuttomasti erityisesti niiden koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä, joiden koulutus keskittyy aikuisiin, työelämässä pätevyyttä tai uutta koulutusta tarvitseviin. Leikkauksilla heikennetään erityisesti pienten koulutuksen järjestäjien toimintamahdollisuuksia ja ammatillisen koulutuksen saavutettavuutta kasvukeskusten ulkopuolella. Ammatillisen koulutuksen leikkaukset osuvat erikoistuneisiin koulutuksen järjestäjiin siten, että osalla oppilaitoksista ammatillisen koulutuksen budjetista leikataan yli 10 prosenttia.

Toiminnanohjauksen kokeilu

Kokeiluun pääsee mukaan vain 40 koulutuksen järjestäjää. On varottava, että tämä ei johda samalla jakoon voittajiin ja häviäjiin. Sen, miten nämä 40 valitaan, tulee olla avointa ja selkeää. Kysessä on pitkä, kahdeksan vuoden kokeilu, joten kokeilulain vaikuttavuuden arviointia on syytä tehdä koko kokeilun ajan.

Nähtäväksi jää, miten käy muille koulutuksen järjestäjille. On luotava keinot kehittää myös niitä koulutuksen tarjoajia, jotka eivät mukana kokeilussa.

On pidettävä erityisesti huoli siitä, että kokeiluun pääsee mukaan laaja kirjo koulutuksen järjestäjiä joka puolelta Suomea ja kokeilussa huomioidaan huolella ja hyvässä yhteistyössä heidän strategiansa sekä alueelliset tarpeet, erityispiirteet ja intressit. Koulutustarjonta ei saa keskittyä tai jakaantua epätasaisesti.

Kokeilussa on myönteistä, että mukaan päässeet saavat hyvin joustavasti valita koulutuksia, työvoimakoulutuksia ja myös antaa englanninkielistä koulutusta. On myös hyvä, että OKM:n päätöksistä päästään eroon ja päätöksenteko siirtyy lähemmäs työelämää, aluetta ja oppilaitoksia. Tämä lisää ketteryyttä ja joustavuutta monella tavalla. On muistettava, että pienten ja keskisuuren yritysten yksi merkittävin kasvun este on osaaajapula. Kokeilu voi parhaimmillaan antaa hyvät keinot alueen elinvoiman tukemiseen.

Oppimisen tuki

Tärkeä ja kannatettava oppimisen tuen uudistaminen ammatillisessa koulutuksessa vaarantuu hallituksen 120 miljoonan euron leikkausten vuoksi. Jotta uudistus toteutuu hallituksen esityksen tavoitteiden mukaisesti, toimintaa on uudelleen organisoitava ja henkilöstölle on annettava täy-

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp Vastalause

dennyskoulutusta erityispedagogiikasta. Henkilöstön lisäkoulutusta on mahdoton tehdä tilanteessa, jossa sekä ammatillisesta koulutuksesta että Opetushallituksen opettajien täydennyskoulutuksesta leikataan merkittävästi. Kymmenen miljoonan euron lisärahoitus oppimisen tukeen ei riitä mitenkään paikkaamaan ammatillisen koulutuksen 120 miljoonan euron ja opettajien täydennyskoulutuksesta tehtyjen leikkausten vaikutuksia. Lisäksi opettajat voivat tarvita lisäkoulutusta myös, kun englanninkielisen opetuksen määrä kasvaa osana ammatillisen koulutuksen kokeilua.

Ammatillisen koulutuksen 120 miljoonan leikkaukset tarkoittavat laskennallisesti esimerkiksi 1 600 opettajan vähennystä, ja useissa ammatillisissa oppilaitoksissa on ollut yt-neuvottelut. Tällä tulee väistämättä olemaan merkitystä koulutuksen laatuun ja oppimisen tukeen. Lähiopetuksen määrä on jo valmiiksi riittämätöntä tilanteessa, jossa opiskelijoiden oppimisen tuen tarve on kasvanut. Oppilaitokset ovat kuitenkin tilanteessa, jossa hallinnosta ei ole enää mahdollista leikata vaan leikkaukset on pakko toteuttaa suoraan opetuksen järjestämisestä. Tämä vaikuttaa sekä oppivelvollisiin että muihin ammatillisen koulutuksen opiskelijoihin.

Rahoitusuudistus

Rahoitusjärjestelmän uudistus on iso muutos varsin lyhyellä väliajalla aikaisempaan Sipilän kauden reformiin nähden sekä Marinin hallituksen oppivelvollisuus uudistuksen jälkeen. Koulutuksen järjestäjät ovat osin vielä tekemässä edellistä reformia. Uudistuksessa on hyvää se, että se selkeyttää rahoitusjärjestelmää, kannustaa kouluttamaan työvoimapula-aloille sekä mahdollistaa oikeuden opiskelijalle oppimisen tukeen.

Ongelmallista on, että rahoituksen ennakoituvuus heikkenee. Koulutuksen laatuun ja osaamista-voitteiden saavuttamiseen liittyy enemmän riskejä, koska suoritusten määrän painoarvoa lisätään.

Uudistuksessa poistetaan erityisen tuen korotuskerroin. Riskinä on erityisen tuen laadun heikentyminen. Jo nyt on erityisen tuen toimivuus ja toteutuminen heikointa niillä aloilla, joilla on paljon tukea tarvitsevia. Tilanne tulee siis entisestään heikentymään.

On huomioitava yksittäisen koulutuksen järjestäjän vuosikohtainen muutos, joka voi vaarantaa toimintaedellytykset. Esimerkiksi Etelä-Karjalassa Saimaan ammattiopistossa on tulossa 15 prosentin leikkaus, joka tarkoittaa 449 opiskelijapaikkaa vähemmän.

Alakohtaisista rahoituskoreista ei ole vielä tarkkaa tietoa, vaikka koulutuksen järjestäjäkohtaiset oppilaspaikkaleikkaukset ovatkin tiedossa.

Alakohtaisesti voi tulla umpikujia, koska esimerkiksi kiinteistönvälittäjät ja isännöitsijät voivat toimia ammatissaan vasta täysi-ikäisinä. Tälle alalle pyrkivillä usein jo on toinen tutkinto, mutta rahoitusmallin muutos pakottaisi kiinteistöalalle pyrkivät maksamaan toisen tutkintonsa itse. Tämä on jälleen heikennys niille, jotka haluaisivat kouluttautua, mutta joiden mahdollisuuksia siihen on jo romutettu mm. aikuiskoulutustuen lakkauttamisen myötä.

Rahoituksessa ei lasketa enää heinäkuuta opiskelijavuoteen, mikä on huononnut, koska työharjoittelut monella alalla voivat toteutua heinäkuussa esimerkiksi ravintoloissa tai majoituslalla. Tämä muutos tulee pidentämään opiskeluaikojia.

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp
Vastalause

On positiivista, että lyhyemmät tutkinnonosat mahdollistetaan. Ongelma on, että työelämässä niitä tunnustetaan heikosti. Eri tutkinnon osien laajuuksien harmonisointia ja lisäjoustavuutta tarvitaan.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hylätään ja

että hyväksytään kuusi lausumaa. (Vastalauseen lausumaehdotukset)

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa kokeilun vaikutuksia ja turvaa myös kokeilun ulkopuolelle jäävien ammatillista koulutusta järjestävien koulutuksen järjestäjien toimintaedellytykset ja kehittymismahdollisuudet kokeilun aikana.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tuo sivistysvaliokunnalle väliarvioinnin kokeilun vaikutuksista keväällä 2029.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ammatilliseen koulutukseen leikkausten vaikutuksia koulutuksen laatuun, opiskelijoiden opintojen etenemiseen ja menestykseen sekä koulutuksen saavutettavuuteen koko Suomessa ja tuo tarvittaessa eduskunnalle viivyttämättä tilannetta korjaavat esitykset.

4. Eduskunta edellyttää, että rahoitusmallin tultua voimaan tarkastellaan noin kahden vuoden kuluttua sitä, miten uudistus on vaikuttanut opiskelijoiden saaman lähiopetuksen ja tuen määrään sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tarjonnan määrään ja saavutettavuuteen.

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, miten muun ammatillisen koulutuksen poistaminen koulutusmuotona vaikuttaa työvoiman saatavuuteen kiinteistö- ja rakennusalan täydentäviä pätevyysvaatimuksia edellyttävien tehtävien kohdalla ja varmistaa alan koulutuksen jatkuvuuden.

6. Eduskunta edellyttää, että opettajien ja erityisopettajien antamaa tuen määrää sekä rahoituksen kohdentumista oppimiseen tukeen ammatillisessa koulutuksessa sekä rahoitusleikkausten vaikutuksia oppimisen tukeen seurataan vuosittain.

**Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp
Vastalause**

Helsingissä 10.12.2024

Hanna Kosonen kesk
Inka Hopsu vihr
Pia Lohikoski vas
Markku Siponen kesk